

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग

National Human Rights Commission, Nepal

केन्द्रीय कार्यालय Central Office

हरिहर भवन, पुल्चोक, ललितपुर, HariharBhawan, Pulchowk, Lalitpur, Nepal

च.नं. ५१९

मिति २०७५/०७/३०

श्री प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय
सिंहदरवार, काठमाडौं ।

विषय : निर्णय कार्यान्वयनको सम्बन्धमा ।

उजुरी नं. ९१४, स्वच्छ वातावरणको हक, केन्द्रीय कार्यालय हरिहरभवन, ललितपुर- काठमाडौं उपत्यकामा विकास निर्माण सम्बन्धी लगायतका कार्यबाट स्वच्छ वातावरण प्रदूषण भएकोले जनमानसमा गम्भिर स्वास्थ्य सम्बन्धी असर पुगेको र सम्मानीत सर्वोच्च अदालतबाट वातावरण सम्बन्धमा भएका आदेशहरूको समेत सम्बन्धीत निकायले पालना नगरेको कारण वातावरण प्रदूषणमा वृद्धि भएको हुँदा छानविन तथा आवश्यक पहल गरीपाउँ भनी दर्ता हुन आएको उजुरी सम्बन्धमा आयोगबाट अनुगमन तथा अनुसन्धान हुँदा काठमाण्डौ उपत्यकाभित्र विकास निर्माण सम्बन्धि विभिन्न परियोजनाहरूको कार्यान्वयनका क्रममा निस्कने धुलोको कारण, सवारी साधनहरूबाट फ्याँकिने धुवाँ तथा धूलोको कारण, विभिन्न कल कारखानाहरू तथा अस्पतालबाट सृजित तथा निस्काशित रसायनयुक्त फोहोरमैलाको कारण, उपत्यकाभित्र सञ्चालित ईट्टाभट्टाबाट निस्काशित धुवाँ धुलोको कारण, उपत्यकाको फोहोर संकलन कार्य नियमित र व्यवस्थित नहुँदा सो बाट निस्कीएको फोहोरजन्य पदार्थहरूका कारण, उपत्यकाभित्रबाट संकलित फोहोरको व्यवस्थित र वैज्ञानिक विर्सजन र स्थायी विर्सजन स्थलको अभावका कारण सो बाट निस्कीएको लिचर्ड लगायतका फोहोरहरूबाट, ढल तथा खाने पानीको सुरक्षित र व्यवस्थित निकास तथा वितरण नभएका कारण सोबाट सृजित फोहोरहरूबाट, निजी निर्माण गर्दा निर्माण सामग्रीहरू सार्वजनिक स्थल तथा सार्वजनिक सडकपेटीमा थुपारिएका कारण सोबाट सृजित फोहोर तथा धुलोबाट उपत्यकाको वातावरण दुषित हुन गई मानव स्वास्थ्यमा गम्भीर असर परी उपत्यकावासीहरूको स्वच्छ वातावरणमा बाँच्न पाउने मौलिक हक हनन् हुनुको साथै मानव अधिकार उपभोगमा गम्भिर असर पर्न गएको पाइएकाले देहाय बमोजिम गर्न गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिश गर्ने निर्णय गरियो:

१. विकास निर्माणका कार्य सम्बन्धमा :

- (क) विकास निर्माण सम्बन्धि आयोजना सम्पन्न गर्नु अघि पूर्णरूपमा आयोजनाको विश्लेषण गरी विकासमा मानव अधिकारमुखी पद्धती अवलम्बन गरी आयोजनाको थालनी र कार्य सम्पन्न हुने समयसम्मको तालिका बनाई त्यसलाई पूर्ण पालना भए नभएको सम्बन्धमा सम्बन्धित निकायहरूले नियमित स्थलगत अनुगमन गर्न ।
- (ख) विकास निर्माण सम्बन्धि आयोजनाको सम्झौता गर्दा उक्त सम्झौता गर्ने ठेकेदारहरूलाई निर्माणाधीन कार्य क्षेत्रबाट निस्कासीत भएको प्रदूषण नियन्त्रण सम्बन्धी कानुनी प्रावधानहरूको अवलम्बन गरी समयसिमा भित्र कार्य सम्पन्न गर्ने लगायतका मानव अधिकारमैत्री वातावरणको पूर्णपालना गराउन

फोन नं. ५०९००९५, फ्याक्स नं. ००९७७-९-५५४७९७३ पो.ब.नं. ९९८२ काठमाण्डौ, नेपाल

Phone: +977 1 5010015 Fax: +977 1 5547973, G.P.O. Box: 9182, Kathmandu, Nepal,

Email: nhrc@nhrcnepal.org Website: www.nhrcnepal.org

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग

National Human Rights Commission, Nepal

केन्द्रिय कार्यालय Central Office

हरिहर भवन, पुल्चोक, ललितपुर, HariharBhawan, Pulchowk, Lalitpur, Nepal

र सो को नियमित रूपमा अनुगमन गर्ने । सो सम्बन्धी कानूनको पुर्ण रूपमा परिपालन गर्ने व्यवस्था मिलाउन ।

- (ग) विकास निर्माणका कार्यलाई एकिकृत रूपमा सञ्चालन गर्न एकिकृत विकास प्रणालीको व्यवस्था गरी संचालन गर्न ।
- (घ) विकास निर्माणको कार्य सुरुवात गर्नु अघि सम्बन्धित स्थानीय वासिन्दा र सम्बन्धित कार्यवाट प्रभावीत हुने सरोकारवाला निकायहरुको बीचमा अधिकतम समन्वय गर्न ।

२. सवारी साधन व्यवस्थापन, मापदण्ड र कानूनको कार्यान्वयन सम्बन्धमा :

- (क) नेपाल सरकारले लागू गरेको मापदण्ड सबै सरोकारवालाहरुको लागि बाध्यात्मक भएकाले सो को पालना भए नभएकोतर्फ सम्बन्धित अनुगमनकारी निकायहरुबाट प्रभावकारी अनुगमन गरी कानून बमोजिम कारवाहि गर्न गराउन ।
- (ख) नेपाल सवारी प्रदूषण मापदण्ड २०६९, वायु प्रदूषण गुणस्तर नियन्त्रण मापदण्ड २०६९ र सवारी तथा यातायात व्यवस्थापन ऐन २०४९ बमोजिम अनुगमन गर्दा प्रदूषण मापदण्ड पूरा नगरेका सवारी साधनलाई तत्काल जरिवाना गर्ने कानूनको अभाव रहेकोले सो सम्बन्धि कानूनको निर्माण गरी लागू गर्न ।
- (ग) सार्वजनिक, निजी र सरकारी सवारी साधनहरुको काठमाडौं उपत्यकाभित्र प्रवेश गर्ने चेक पोष्टहरुमा प्रदूषण मापदण्ड जाँचको व्यवस्था गर्न र हरियो स्टीकरको व्यवस्थालाई उपत्यकाभरी विस्तार गरी सो को प्रभावकारी रूपमा लागू गराई अनुगमन गरी कार्यान्वयन गर्न ।
- (घ) काठमाडौं उपत्यकामा संचालनमा रहेको दुई पांग्रे सवारी साधनहरुको समेत प्रदूषणको नियमित जाँचको व्यवस्था गर्न ।
- (ङ) वायु प्रदूषण न्यूनीकरणको लागि ३ वटा स्थानमा सवारी यातायात धुवाँ प्रदूषण परिक्षण केन्द्र रहेको, दैनिक २५० भन्दा बढी सरदर रूपमा गाडीहरु तोकीएको प्रदूषण चेक जाँच गराउन आउने गरेको र उक्त चेकजाँच गर्ने स्थल साँगुरो र जाने बाटो धुलो भएको जसका कारण सर्वसाधारण र कर्मचारीकै स्वास्थ्यमा असर पुग्ने गरेको पाईएको हुँदा चेक जाँच स्थलको आवश्यक संख्यामा वृद्धि गरी वातावरण विभाग, ट्राफिक महाशाखा र यातायात व्यवस्था विभाग विच समन्वय गरी प्रभावकारी रूपमा चेक जाँचको कार्य गर्न गराउन ।
- (च) सवारी साधनहरुबाट निस्काशित धुवाँहरुबाट, प्लाष्टिकजन्य फोहोर बालेपछि निस्कने धुवाँबाट, ईट्टा भट्टाबाट निस्कने धुवाँबाट कार्वन डाईअक्साईड र Black Carbon धेरै मात्रामा उत्सर्जन हुने पाइएको छ । यस्तो कार्वन डाईअक्साईड र Black Carbon मानव स्वास्थ्यको लागि गम्भिर प्रकृतीको दिर्घकालिन

फोन नं. ५०९००९५, फ्याक्स नं. ००९७७-९-५५४७९७३ पो.ब.नं. ९९८२ काठमाण्डौ, नेपाल

Phone: +977 1 5010015 Fax: +977 1 5547973, G.P.O. Box: 9182, Kathmandu, Nepal,

Email: nhrc@nhrcnepal.org Website: www.nhrcnepal.org

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग

National Human Rights Commission, Nepal

केन्द्रिय कार्यालय Central Office

हरिहर भवन, पुल्चोक, ललितपुर, HariharBhawan, Pulchowk, Lalitpur, Nepal

नकरात्मक असर पर्न जाने भन्ने पाईएको हुँदा यस्तो कार्वन डाईअक्साईड र Black Carbon उत्सर्जन नियन्त्रण र रोकथाम गर्ने तर्फ आश्यक प्रविधि प्रयोगमा ल्याई कार्यान्वयन गर्न गराउन ।

३. प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण र वातावरणीय प्रभाव मुल्याकन सम्बन्धमा :

(क) कुनै पनि विकास निर्माण, उद्योग तथा कलकारखाना लगायतका भौतिक संरचना निर्माण र कार्यान्वयन गर्दा वातावरणमा पर्न सक्ने नकारात्मक प्रभावलाई कसरी न्यूनीकरण गर्ने र अन्य वैकल्पिक उपायहरु के के हुन सक्छन् भनि विश्लेषण गर्नको लागि प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण(IEE) र वातावरणीय प्रभाव मुल्याकन(EIA) महत्वपूर्ण प्रकृया भएपनि IEE र EIA गर्दा प्रभावकारी रुपमा नगरेको पाईएको हुँदा प्रभावकारी रुपमा गर्न गराउन सम्बन्धित निकायलाई निर्देशन दिई कार्यान्वयन गर्न गराउन ।

४. फोहोरमैला संकलन र व्यवस्थापन सम्बन्धमा :

- (क) फोहोरमैला व्यवस्थित गर्दा कुहिने र नकुहिने फोहोरलाई स्रोतमै वर्गिकरण गरी बेग्लाबेग्लै गाडीमा संकलन गरी फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल (ल्याण्डफिल्ड साइट) मा विसर्जन गर्ने व्यवस्था गर्न ।
- (ख) फोहोरमैलाहरु संकलन गर्ने समय तालिका निर्धारण गरी प्रत्येक गाउँ, टोल वा स्थानमा वितरण गर्ने र सो समयतालिका बमोजिम संकलन गरी तत्कालै विसर्जन गर्ने व्यवस्था मिलाउन ।
- (ग) फोहोरमैला संकलन गर्ने व्यक्तिहरुले सडक सफा गर्दा निकस्ने फोहोरका साथै अनाधिकृत रुपमा भित्ता र विजुलीको पोलमा टाँसिएको विज्ञापन, पोष्टर, पम्पलेटहरु समेत संकलन गरी विसर्जन गर्न ।
- (घ) फोहोरमैला नियमित रुपमा संकलन नगरी सडकमा छाड्नाले त्यस्ता फोहोरहरुलाई विसर्जन गर्ने क्रममा स्थानिय व्यक्तिहरुले खुला स्थानमा आगो लगाउने कार्य भइरहेको हुँदा उक्त कार्यले कार्वन उत्सर्जन भई वायु प्रदूषण हुने हुँदा तत्कालै फोहोरमैला सफा र संकलन गर्ने र फोहोरलाई आगो लगाई डढाउने कार्य तत्काल रोक लगाउने व्यवस्था गर्न ।

५. फोहोरमैला विसर्जन स्थल (ल्याण्डफिल्ड साइट) सम्बन्धमा :

- (क) ल्याण्डफिल्ड साइट, ओखरपौवामा फोहोर विसर्जनको थुप्रोवाट निस्कने लिचर्डलाई व्यवस्थापन नगरी खोलामा मिसाएको देखिएकोले उक्त विषाक्त तथा रसायनयुक्त लिचर्डवाट मानव र अन्य प्राणी जगत समेतको स्वास्थ्यलाई प्रतिकूल असर पर्ने हुदा उक्त लिचर्डलाई ट्रिटमेण्ट प्लान्टको प्रयोग गरी पानीलाई शुद्ध गरी खोलामा मिसाउने व्यवस्था गर्न ।
- (ख) हाल सञ्चालनमा रहेको ल्याण्डफिल्ड साइट, ओखरपौवाट प्रत्यक्ष प्रभावीत स्थानीय वासिन्दाहरुलाई सो स्थानवाट तत्काल स्थानान्तरण गरी समय सापेक्ष मुआब्जा उपलब्ध गराउन ।

फोन नं. ५०९००९५, फ्याक्स नं. ००९७७-९-५५४७९७३ पो.ब.नं. ९९८२ काठमाण्डौ, नेपाल

Phone: +977 1 5010015 Fax: +977 1 5547973, G.P.O. Box: 9182, Kathmandu, Nepal,

Email: nhrc@nhrcnepal.org Website: www.nhrcnepal.org

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग

National Human Rights Commission, Nepal

केन्द्रिय कार्यालय Central Office

हरिहर भवन, पुल्चोक, ललितपुर, HariharBhawan, Pulchowk, Lalitpur, Nepal

- (ग) अव्यवस्थित र खुला ल्याण्डफिल्ड साइट संचालन गरेको कारणले ल्याण्डफिल्ड साइट, ओखरपौवा वरिपरि रहेका बासिन्दाहरूको स्वास्थ्यमा दिनानुदिन नकरात्मक असर परिरहेको पाइएकाले निजहरूको निःशुल्क स्वास्थ्य परीक्षण गर्नुका साथै फोहोरमैला संकलन गर्ने मजदुरहरूको नियमित स्वास्थ्य जाँच गरी निरोधात्मक उपायहरूको व्यवस्था गर्न ।
- (घ) उक्त ल्याण्डफिल्ड साइटका सडकहरूमा फोहोर ढुवानी गर्ने गाडीहरूका कारण सडक छिटो छिटो भत्कीने, भत्कीएका सडकहरू समयमा मर्मत नहुने र गाडी कुदाउदा धेरै धुलो उड्ने गर्दा वालाजुदेखि ओखरपौवासम्मको सडक वाटो नियमित मर्मत गर्न र धुलो उड्ने नदिने उपाय अपनाउने व्यवस्था गर्न ।
- (ङ) फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने ल्याण्डफिल्ड साइटको वैज्ञानिक तथा स्थायी व्यवस्था नभएकोले समय समयमा काठमाडौं उपत्यकामा फोहोर संकलन नभई घर र सडकमा फोहोर थुपारिनाले फोहोरबाट निकाषन हुने विषाक्त ग्यासले वायु प्रदुषण भई मानव स्वास्थ्यमा असर पर्ने हुँदा तत्काल ल्याण्डफिल्ड साइटको स्थायी र वैज्ञानिक रूपमा व्यवस्थापन गर्न ।

६. रसायनयुक्त संक्रमित र साधारण फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धमा:

- (क) उद्योग, कलकारखाना तथा अस्पतालबाट निस्कासीत फोहोरमैलाहरू रसायनयुक्त र विषाक्त किसिमको हुने भएकोले त्यस्ता फोहोर मैलाहरू सावधानी पूर्वक विसर्जन गर्नुपर्ने हुँदा कानूनले नै यस्तो रसायनयुक्त र विषाक्त किसिमको फोहोरमैलाहरू उत्पादन गर्ने संस्था/निकायले आफैले नै व्यवस्थापन गर्नुपर्ने भन्ने व्यवस्था गरेको सन्दर्भमा उक्त कानूनी व्यवस्थाको प्रभावकारी कार्यान्वयन भए नभएको सम्बन्धमा नियमित रूपमा अनुगमन गरी कार्यान्वयन गर्न ।

७. ईट्टाभट्टा उद्योग सम्बन्धमा:

- (क) काठमाडौं उपत्यकाभित्र विभिन्न स्थानमा जथाभावी ईट्टाभट्टा उद्योगहरू सञ्चालनमा रहेको जसबाट अत्याधिक धुलो धुवाँहरू निस्कासित हुने गरेको, उक्त धुलो धुवाँहरूबाट वायु प्रदुषण भई मानव स्वास्थ्यमा गम्भिर असर परेको, वातावरण स्वच्छ राख्ने सम्बन्धमा कुनै पनि उपायहरू अवलम्बन नगरेको पाइएकाले ईट्टाभट्टा उद्योगलाई वातावरणमैत्री बनाउन, वैज्ञानिककरण गर्न र प्रदुषण न्यूनीकरण गर्न अवलम्बन गर्नु पर्ने सम्पूर्ण उपायहरूको अवलम्बन गर्न लगाई सो को प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न गराउन ।
- (ख) उद्योगको वरिपरि रहेका बासिन्दाहरूको स्वास्थ्यमा परेको असर र समग्र वातावरण समेत प्रदुषण भएको विषयलाई मध्यनजर गरी तत्कालै वातावरणमैत्री हुने उपकरणको जडान सबै ईट्टाभट्टा उद्योगमा गर्न लगाई त्यसको नियमित अनुगमन गर्न ।
- (ग) ईट्टाभट्टा उद्योगमा काम गर्ने व्यक्ति र बालबालिकाहरू समेतलाई प्रत्यक्ष रूपमा स्वास्थ्यमा असर परेको देखिदा नियमित स्वास्थ्य परिक्षण गराउने व्यवस्था गर्न ।

फोन नं. ५०९००९५, फ्याक्स नं. ००९७७-९-५५४७९७३ पो.ब.नं. ९९८२ काठमाण्डौ, नेपाल

Phone: +977 1 5010015 Fax: +977 1 5547973, G.P.O. Box: 9182, Kathmandu, Nepal,

Email: nhrc@nhrcnepal.org Website: www.nhrcnepal.org

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग

National Human Rights Commission, Nepal

केन्द्रिय कार्यालय Central Office

हरिहर भवन, पुल्चोक, ललितपुर, HariharBhawan, Pulchowk, Lalitpur, Nepal

८. वायु प्रदूषण मापन यन्त्रको विस्तार र विश्लेषण सम्बन्धमा :

(क) वातावरण विभागबाट काठमाडौं उपत्यकामा केही स्थानमा मात्र वायु प्रदूषण मापन यन्त्र जडान गरी अनलाईनमा सुचनाको अधिकार स्वरूप राखि कार्यान्वयन गरिरहेको पाइएतापनि यस प्रविधीलाई अझ विस्तार गरी उपत्यकाको प्रमुख नाकाहरुमा राख्न लगाउन र त्यसको अनुगमन र तथ्यांकहरुको विश्लेषण नियमित गर्न गराउन ।

(ख) वायु प्रदूषणको तथ्याङ्क नियमित संकलन गरी सार्वजनिक गर्न, तथ्याङ्क अनुसार वायु प्रदूषण न्यूनीकरण गर्नु पर्ने दायित्व भएका निकायहरुलाई जानकारी दिन र सम्बन्धित कार्यालयले सो को लागि गर्नपर्ने सम्पूर्ण उपायहरुको पहिचान गरी न्यूनीकरणको उपायहरु तत्काल लागू गर्न वातावरण विभागलाई निर्देशन गर्न ।

९. सडक पेटी सफाई र हरियाली व्यवस्थापन सम्बन्धमा :

(क) वायु प्रदूषण वृद्धि गर्न मद्दत पुग्ने कारणहरु मध्ये सडक पेटीको फोहोर व्यवस्थापन नहुनु र सडक छेउको बोटविरुवाको मर्मत सम्भार उचित किसिमले नहुनु पनि रहेको पाइएकाले सडक र पेटीलाई विहान ६ बजेसम्म सफा गरी सक्न, सो स्थानबाट संकलित फोहर तत्काल विसर्जन गर्ने व्यवस्था गर्न र सडक छेउमा बोट विरुवा रोप्न र सो को संरक्षणको कार्ययोजना बनाई लागू गर्न ।

१०. नियमित अनुगमन र जनचेतना र क्षतिपूर्ति सम्बन्धमा:

(क) वातावरण विभाग अन्तरगत अनुगमन गर्ने संयन्त्र र कर्मचारीको अनुगमन कार्य प्रभावकारी नदेखिएकोले विद्यमान ऐन कानून र नेपाल सरकारको नीति अनुरूप नियमीतरूपमा प्रभावकारी अनुगमन गरी आवश्यक निर्देशन सुझाव तथा कारवाही संयन्त्रको निर्माण गर्न ।

(ख) कुनै पनि विकास निर्माणको अवधिमा आयोजनाको कामहरुको प्रगति कानून बमोजिम भएको छ छैन भन्ने नियमित अनुगमन गर्ने र सो को अभिलेख राख्ने व्यवस्था गर्न ।

(ग) विकास निर्माणको आयोजनाको कार्यान्वयन सम्बन्धमा आयोजना स्थलका स्थानीय वासिन्दाहरु र स्थानीय सरकारका जनप्रतिनिधीहरु सहितलाई राखी जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरु संचालन गर्न गराउन ।

(घ) वायु प्रदूषणका कारणले असर परेका पीडितहरुलाई तत्काल निशुल्क स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउन र त्यस्ता पीडितहरुलाई नेपालको संविधानको धारा ३०(२) बमोजिम क्षति वापत प्रदूषकबाट क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन तत्काल आवश्यक कानूनको निर्माण गर्न" भनी आयोगबाट मिति २०७५/०७/२८ मा निर्णय भएको छ ।

फोन नं. ५०९००९५, फ्याक्स नं. ००९७७-९-५५४७९७३ पो.ब.नं. ९९८२ काठमाण्डौ, नेपाल

Phone: +977 1 5010015 Fax: +977 1 5547973, G.P.O. Box: 9182, Kathmandu, Nepal,

Email: nhrc@nhrcnepal.org Website: www.nhrcnepal.org

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग

National Human Rights Commission, Nepal

केन्द्रीय कार्यालय Central Office

हरिहर भवन, पुल्चोक, ललितपुर, HariharBhawan, Pulchowk, Lalitpur, Nepal

अतः आयोगबाट ठहर भए बमोजिम निर्णयकारी कार्यान्वयन गरी राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग ऐन २०६८ को दफा १७ बमोजिम तीन महिना भित्र सो को जानकारी आयोगलाई उपलब्ध गराइदिनुहुन निर्णयानुसार अनुरोध गरिन्छ ।

बोधार्थ तथा कार्यार्थ :

श्री गृह मन्त्रालय, सिंहदरवार, काठमाडौं ।

श्री वन तथा वातावरण मन्त्रालय, सिंहदरवार, काठमाडौं ।

श्री स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, सिंहदरवार, काठमाडौं ।

बोधार्थ

श्री राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग, प्रदेश नं. ३ कार्यालय, सानेपा ।

(लोकनाथ बास्तोला)

उप-निर्देशक

अनुसन्धान महाशाखा

फोन नं. ५०१००१५, फ्याक्स नं. ००९७७-१-५५४७९७३ पो.ब.नं. ९१८२ काठमाण्डौ, नेपाल

Phone: +977 1 5010015 Fax: +977 1 5547973, G.P.O. Box: 9182, Kathmandu, Nepal,

Email: nhrc@nhrcnepal.org Website: www.nhrcnepal.org